

Міністр економіки Ігор ПЕТРАШКО:

«Я за гнучкий обмінний курс»

Коронавірус та карантин оголили проблемні ділянки української економіки. Згідно з прогнозами іноземних кредиторів, Україна у поточному році в економічному плані впаде більше, ніж її сусіди. Крім того, їй доведеться оговтуватися від коронакризи довше, ніж іншим. Міністр розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Ігор Петрашко переконаний, що спад трапився б і без карантину.

Проблеми в економіці міністр пов'язує з попередньою політикою Національного банку, яку він вважає занадто обережною. В інтерв'ю РБК-Україна Петрашко пояснив, чому, на його думку, Нацбанку варто було стримати посилення гривні минулого року, якою має бути інфляція, як бізнес зловживає можливостями ФОПів та чи надовго він у політиці.

– Сьогодні Рада призначила Кирила Шевченка новим головою НБУ. Офіс президента просив профільні комітети парламенту надати свої пропозиції щодо кандидатів. А з урядом були якісь консультації щодо прізвищ?

– Такі консультації відбувалися. На мій погляд, Кирило Шевченко як голова НБУ – це дійсно найкращий кандидат з претендентів, які розглядалися.

З Кирилом ми знайомі досить довгий період, ще за його роботою в "Укргазбанку" до мого приходу керівником у міністерство. А під час міністерського періоду ми співпрацювали в рамках програми "5-7-9", в якій "Укргазбанк" серед усіх банків програми об'єктивно був одним з кращих - і у плані розуміння процесу, і відношення, і результатів.

Важливо, що у нас з ним є спільне бачення щодо концепції і координації між Урядом і Національним банком для забезпечення економічного зростання.

– Ви у новому складі уряду напевно найбільший опонент діючому правлінню НБУ. Вони таргетують низьку інфляцію, тоді як ви за більш стрімке зростання цін. Вони за гнучкий курс, а ви прихильник більш стрімкого ослаблення гривні у тій ситуації, в якій опинилася економіка. Але що чекає на економіку, коли два ключові економічні центри країни не знаходять спільну мову і мають різні погляди?

– Я за здорову конкуренцію. Я вважаю, що завжди має бути дискусія і немає месії, який може назвати ідеальний рецепт розвитку економіки. Якщо такий месія був би, ми б уже були як Сінгапур чи Сполучені Штати Америки.

Чому я вів ці дискусії? Міністерство економіки відповідальне за економічну політику, НБУ – за монетарну. Тому дискусії були природні. Але трохи скоригую вашу думку. Я також за гнучкий обмінний курс. Просто вважаю, що курс використовувався для маніпуляцій. Ми розуміємо, що минулого року посилення курсу до 23,5 гривень/долар, по суті, заклало падіння нашої промисловості і ВВП.

– Ціни на зовнішніх ринках були сприятливі, тому були валютні надходження.

– У той час, коли ринки сприятливі, треба поповнювати резерви НБУ. Національний банк поповнював, але з моєї точки зору, недостатньо.

В основному всі країни, які мають гнучкий курс, все одно дотримуються певних принципів монетарної політики. Тобто у випадку, коли треба стимулювати економічний ріст, коли треба пришвидшувати ріст ВВП, треба проводити експансіоністську монетарну політику.

Ця політика полягає у досить простих речах – збільшення пропозицій грошей на ринку. І це не мається на увазі друк грошей. Це є звичайний монетарний інструмент. Адже коли курс коливається з 28,5 і йде у 23 гривень/долар, то ми розуміємо, які катастрофічні наслідки це має для нашої експортно-орієнтованої промисловості.

Економіка України - на 50% експортно-орієнтована. Дивимось на Польщу, на країни ЄС, це великі економіки, та навіть вони конкурують по курсу між собою і намагаються проводити цю політику.

Тому я - за гнучкий курс. Я просто не бачив необхідності посилювати курс з 28,5 до 23 гривень/долар. Так само як і не було необхідності наступної девальвації. Тому я говорю, що у випадках, коли є покращення кон'юнктури, давайте підтримаємо цю кон'юнктуру, давайте більше викупувати у резерви. У нас зараз загальні резерви складають 28,5 млрд доларів, чистих резервів менше – близько 17,5 млрд доларів. Чому би не викупити 5-6 млрд в резерви, зберігаючи стабільність курсу і стимулюючи виробництво?

Монетарна політика НБУ була жорсткою. Важко аргументувати, чому у нас при падаючій економіці, при низькій інфляції така висока облікова ставка. Концептуально НБУ стояв на своєму, тому що звик, що банки не кредитують. І коли нарешті облікова ставка почала активніше знижуватися, я вважаю, це була частково спільна заслуга і уряду, і президента, і мене як міністра економіки. Якби не було цієї організованої дискусії з Нацбанком, можливо, у нас ставка була б і далі 10%+.

Думаю, всі погодяться, що інфляція 1,7-2% – навіть НБУ не буде сперечатися – у наших умовах частково не відповідає існуючій ситуації. Я вважаю, що інфляція має бути вища, ніж в країнах Євросоюзу. Зрозуміло, що вона має бути у контрольованих межах. Моє бачення – для України нормальна інфляція має бути 8-9%. У НБУ таргетування було 5-6%. Але зараз немає й цього показника.

– За підсумками цього року, яка інфляція може бути? Вважаєте реально досягти 8-9%, про які ви говорите?

– Думаю, зараз дуже важко цього досягти, тому що це перебуває вже навіть поза межами монетарного впливу. Це передбачає занадто великі вливання в економіку. Гроші, які надходять, мають йти у продуктивний сектор, у додану вартість. Ні, це не просто виплатити всім, дати додаткову тисячу, як було в 90-х, 2008-2009 та 2014 роках. Ми говоримо про правильні пакети доступу до фінансування.

Моя позиція – я не бачу проблеми у тому, що облікова ставка буде нижче інфляції. Зі мною багато дискутують. Але це є практика у багатьох країнах. Якщо облікова ставка, наприклад, буде 2%, це не означає, що кредит буде під 2%. Адже ми розуміємо, коли гроші потрапляють в банк – вже 2,5%. Банк далі додає свою маржу.

– Закладає вартість ризиків неповернення кредиту.

– Закладає ризики – ще плюс 4-5%. І ставка кредитування не буде нижче інфляції. Вона має бути трохи вище. Але коли інфляція у нас зараз 2%, а ставка кредитування для нормального бізнесу 14-16%, то це неадекватно. І це вже навіть після наших численних дискусій.

Беремо будь-яку країну Європи. Різниця між інфляцією і ставкою кредитування не дуже велика, тому що вони стимулюють бізнес працювати, а не стимулюють якусь спекуляцію. А коли такий великий розрив, то для чого це робилося? Ми розуміємо – для спекуляцій на ринку ОВДП і подібних речей.

– Спекуляцій з чиєї сторони?

– Зі сторони структур, які дуже тісно працювали з Національним банком, це всім відомо.

– Погодьтеся, що слабший курс гривні буде на руку експортерам, аграріям та металургам, які в принципі часто грали проти сильної гривні, по можливості стримуючи виручку в очікуванні більш привабливого курсу? Зараз вони очікують більш стрімку девальвацію?

– По-перше, я вважаю, що не має бути посилення курсу. Якщо курс зараз 27-28, то він не має ходити до 26-25.

Експортери не очікують девальвації курсу. Потрібна стабільність і відсутність коливань, щоб у нас не повторилась ситуація минулого року, за це я найбільше переживаю. Курс 23,5 гривень/долар сильно вдарив і по аграріям, і по металургам. При курсі 28 гривень/долар закупили добрива, засоби захисту, паливо, а продали потім по 23. Хто від цього виграв?..

Коливання курсу вивело маржу з продуктивного сектору у непродуктивний. Дохідність по ОВДП у той час зашкалювала і доходила по 30%, за будь-якої відсутності ризику. Як можна було таке допустити? Забрали гроші через курс у промисловців, в аграріїв, без будь-якої підстави, не поповнили резерви, коли могли поповнити.

Викупувайте валюту, у чому питання? Резерви були б більше і курс був би 27. У нас не було би падіння ВВП. Падіння ВВП заклав не уряд Гончарука, я вважаю, а заклав Національний банк нерозумною курсовою політикою і практично вимиванням у 4-му кварталі грошей з реального сектору економіки для перерозподілу на непродуктивні сектори.

Якщо говорити про один фактор, який би можна було б поміняти у минулому році і який би я змінив, то це відношення до курсу. Не можна було допускати посилення. Нічого ніхто не виграв. Посилення курсу недоцільне, оскільки у нас країна, яка тільки розвивається.

Є два розрахунки ВВП: номінальний та за паритетом купівельної спроможності. І вони суттєво для України відрізняються. 3,7 тисячі і 12,8 тисяч доларів. Чому я прихильник трошки вищої інфляції? Як ми рухаємося? Якщо курс стабільний, реальний ріст ВВП є, і в тебе ще інфляція. На зростаючій економіці гроші заходять. Курс і інфляція не рухаються паралельно. Курс стабільний, інфляція 8-9%, реальний ріст ВВП тоді 7-8%. Ми наздоганяємо тоді Польщу і Європу на 18-20% в рік по доларовому еквіваленту.

При надлишковому коливанні курсу підприємець закладає купу ризиків, імпортери закладають вищі ціни, це призводить до росту цін на паливо, матеріали. Це нетипова функція для бізнесу. Або виграє, або буде в нулі. А страждають виробники, бо вони платять вищу ціну. Виграють трейдери, посередники, що теж неправильно. Ми розуміємо, що посередники потрібні. Ми хочемо, щоб була правильна система виробник-посередник-кінцевий споживач, можливо, декілька ланцюжків.

Трейдери за кордоном працюють з мінімальною маржою. У нас виходить, що це люди, які не мають серйозних ризиків, але вони мають маржу більшу, ніж виробник. Це ненормально. На ринках є квазі-олігопольні індустрії, їх дуже багато, і багато в приватних секторах, в секторі торгівлі, перевезень, будівництва. Там квазі-картельні групи. І вони викривлюють систему.

– Ви за руйнування цих монополій?

– Звичайно. Ми розуміємо, що ринки вільної конкуренції в ідеальному форматі не можуть існувати у всіх секторах. Завжди є баланс. Але коли ринок вільної конкуренції, наприклад, дає тисячі гравців, стикається з посередником, а там є десятки, цей ринок завідомо стає неконкурентним і він тоді має регулюватись.

Так є і в ЄС, і в США. Тому що малий виробник, наприклад, прийшовши у мережу, не має можливості себе захищати. Такі ринки регулюються. Для прикладу: ринки нафтопродуктів, палива, будівництва, доріг.

– Якби не карантин, що було б з економікою України? Вона все одно б падала?

– Падала би, звичайно. У нас у першому кварталі економіка впала на 1,5%, на це не карантин вплинув. Прийшов новий уряд, ми стараємося щось змінити.

– Карантин - це виправдання чи виклик для уряду?

– Я вважаю, це навпаки, можливість. Ви розумієте, дуже важко розподіляти державний бюджет. Але ріст економіки базується на декількох основних формулах, одна з яких – government spending (*державні витрати*, – *ред.*). Не найбільш ефективна, але вона впливає напряду на економіку.

Government spending через дефіцит бюджету збільшилися. Природньо, вони підтримують ріст економіки. Природньо, програма "Великого будівництва" підтримує економічні сектори. Сюди ж я б відніс кредитну програму "5-7-9", де є вимушений елемент державного впливу на систему. Також є програма тимчасового безробіття, яка підтримує мікро- і малих підприємців, щоб гроші заходили в економіку.

Є бюджетна програма компенсації 25% вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, де враховується рівень локалізації. На 2020 рік передбачено 1 млрд гривень, станом на сьогодні вже виплачено 670,4 млн гривень.

На таких форматах гроші йдуть напряду в економіку з мінімальною імпоротною складовою. І навряд чи така можливість була, якби не було коронавірусної програми. Тобто багато чого було переглянуто щодо державних витрат.

– Не так давно МВФ переглянув прогноз падіння ВВП України, у гірший для нас бік. Якщо слідкувати за очікуваннями кредитора, то виходить, що Україна впаде більше, ніж її сусіди, і що цікаво – буде відновлюватись довше. Про що це свідчить?

– МВФ щомісяця дає досить різні прогнози. Звичайно, на його аналітику треба звертати увагу. Але ми вважаємо, що будуть кращі показники, ніж ті, які дає МВФ, адже він орієнтується на ту політику, яку вели в попередньому уряді.

Доки не будуть запроваджені ключові драйвери економічного росту, а їх насправді небагато – це кредитування, боротьба з корупцією і конкурентність секторів економіки, ми не отримаємо бажаного росту. Досі були не ті драйвери. І коли у нас буде 400 млрд гривень кредитування (10% від ВВП) – ми одразу матимемо зростання реальної економіки у 7-8,5%.

– За який період реально вийти на цю цифру по кредитуванню?

– Я починав працювати у березні і якби була ефективна співпраця з НБУ, ми вже могли би вийти на ці цифри. Зараз ми на 400 млрд не вийдемо. Треба, щоб були якісь запаси. Це проста арифметика.

Я взагалі прихильник максимально ліберальних стосунків бізнесу. З мінімальним втручанням держави і держорганів. Тільки підприємства і підприємці можуть створити ВВП. І жодна країна не була успішною, яка почала сама розказувати кожному підприємцю, що робити.

Йому треба дати лише умови: мінімальне втручання державних органів, правоохоронних і контролюючих в тому числі. Але і підприємці також не мають зловживати, зокрема, з мінімізацією зарплат та виплатами у конвертах.

– Плюс масове переведення співробітників на ФОПи.

– Щодо ФОПів взагалі була хибна вихідна комбінація. Ніхто у США і ЄС не думає, що на ФОПи можна оформити напіввиробничі підприємства. В нас ця система була спотворена з самого початку. А тепер це вже серйозний рух і частина галузей. Треба домовлятися і спілкуватися, щоб люди не втратили роботу і ще більше не стали виїжджати.

ФОПи як підприємці мають працювати, як працює американська модель. Простіше, ніж зараз, має бути. Але не має бути елементів для зловживання, щоб ФОПи в тендерах брали участь на десятки мільйонів доларів як посередники для того, щоб мінімізувати оподаткування. Це має бути пов'язано виключно з приватною підприємницькою діяльністю. Має бути баланс.

Я за максимальну лібералізацію стосунків і створення умов: кредитування, мінімум державного втручання в бізнес і соціальна відповідальність підприємців. Ми надамо вам всі можливості, але з вашої сторони, ми будемо

контролювати декілька простих базових речей: сплату ЄСВ та ПДВ, по суті, це дві найголовніші речі.

– Пан Дмитро Наталуха нам сказав в інтерв'ю, що він допускає, що до кінця року може бути ухвалений закон про податок на виведений капітал і що він може запрацювати з наступного року. Ці терміни реальні? Уряд зможе бюджет підготувати з урахуванням нового податку?

– Зараз починається бюджетний процес. І одне з найбільших питань – це якраз податок на виведений капітал. Це питання піднімалося на Раді реформ Міхеїлом Саакашвілі як керівником Ради реформ не один раз. Президент теж підтримував цей податок. Одне зауваження – компенсатор.

Мінфін дійсно правильно і об'єктивно каже: де мої компенсатори? І тут є проблема, бо якщо збільшити інші податки, ну тоді навіщо знижувати тут?

Чому ПнВК це добре? Будь-який перерозподіл на державу є гіршим, ніж якщо гроші лишити підприємцям і дати їм можливість, наприклад, підняти зарплату, купити обладнання, тощо. Тому я за, ідея правильна.

Коли будуть знайдені компенсатори, тут є питання. Компенсатори у вигляді підвищення податків? Я проти. Будь-які речі, які призводять до підвищення, я не підтримую і буду до останнього стояти, щоб цього не відбулося.

Компенсатором може бути детінізація. Але вона не відбувається в рамках однорічного бюджету. Тоді оптимальний варіант - перерозподіл. Зараз у нас в Кабміні проходять сильний "brainstorm". Ми розуміємо, що витрати на медицину, медреформу мають бути 5 чи 6% ВВП. Зараз це недофінансовано.

Але звідки забирати? Тобто багато питань. Єдине рішення цього – максимальне збільшення ВВП – через ріст реального ВВП, невелике збільшення інфляції при стабільності курсу гривні.

– Що з програмою уряду, враховуючи, що Рада її не підтримала? Взагалі є якийсь план? Які ви ставите собі КРІ, на підставі чого з вас можна буде спитати за виконану або невиконану роботу?

– Ми вважаємо, що один з наших гарних програмних документів, який, звичайно не ідеальний, але дає відповіді на багато питань – це так звана наша "ковідна" програма. Програма стимулювання економіки, до якої залучалася маса експертів і компаній.

Програма містить багато чітких цілей і конкретних кроків. Є дерегуляція, спрощення доступу до енергопідключення, є програма фінансування, програма доступу до ринків. І під це ми намагаємося формувати групи команд і ставити їм більш амбітні задачі.

Є блоки, які тільки точково десь потрібно регулювати. А є такі, які потребують фундаментальних змін. Це про працю, про регулювання трудових відносин.

– Раніше це була прерогатива Мінсоцполітики.

– Трудові відносини розділилися. Мінсоцполітики – соціальна допомога, пенсійне накопичення, другий рівень пенсійної реформи. А трудові відносини, їх регулювання - тепер під Мінекономіки. Зрозуміло, до цих напрацювань будуть дотичні багато інших міністерств і асоціацій.

– **Тисячі українців працюють за кордоном. Часто у напівлегальний спосіб. Коронакриза зробила більш складним виїзд працювати неофіційно. Чи спробує уряд зафіксувати реальну кількість людей, які працюють за кордоном, можливо, контролюючи оподаткування їх доходу?**

– Розповім про наше розуміння трудових відносин в Україні. Є 500 тисяч людей, які зареєстровані на біржі праці. 330 тисяч людей, у яких зараз неповна зайнятість, отримують допомогу по тимчасовому безробіттю. Це наш пул.

Чому я вважаю, що пул більш-менш відповідає реаліям? Я не маю підстав казати, що у нас більше безробітних. Тому що процедура реєстрації на безробіття спрощена до неможливості. Наше коло, це ці 830 тисяч людей. Напевно, що є люди, які з різних причин не працюють, не хочуть чи не мають потреби працювати. Ця цифра є об'єктивною і вона припинила ріст.

Зрозуміло, що є зловживання. Але ми зараз дивимося обережно, адже це дуже соціально чутливі речі. Люди, які працюють за кордоном, можливо отримують також цю допомогу частково, але цих людей не є так багато. Ми розуміємо, що деякі люди отримують мінімальну суму по безробіттю 1000 гривень, і отримують роками. На 1000 гривень неможливо прожити. Значить, людина має інший дохід. Це очевидно. Але з іншого боку, є люди, для яких ця 1000 є вкрай важливою.

Треба, щоб була справедливість з точки зору сплати. Я вважаю, що ЄСВ треба також переглянути у бік зниження. Але тут дискусія складна, її потрібно робити на рості економіки.

З іншої сторони, є цілі кластери бізнесу, де є ФОПи, які менше платять. У нас Україна зараз по бізнесу розділена на дві частини. Ті, які активно платять податки, і ті, хто менш активно це робить. І потенціал у зближенні великий.

Ми розуміємо, що якби у нас ЄСВ платило би 20 млн людей, а у нас офіційно 23 млн людей працездатного віку, то були б кардинально інші цифри і була б можливість зниження ЄСВ у два рази.

– Якщо буде посилений карантин і буде друга хвиля восени, які ви бачите ризики для економіки? Чи є розуміння, як протистояти? Будете діяти як і весною? Чи є нові ідеї?

– Зараз система карантинних обмежень працює. Є речі, з якими доводиться в ручному режимі боротися, такі, наприклад, як рішення про закриття нічних клубів, яке стосується в основному літніх періодів. Але загалом бізнес дисциплінувався, дотримується карантинних обмежень, ми це бачимо. Порушення є, для цього працює і Нацполіція, і Держспоживслужба, і Держпраці частково.

Тому я не бачу активних ризиків у тому, що ми восени приймемо якесь рішення, яке може закрити бізнес. Якщо будуть спалахи – будемо закривати точково. Зараз не можу сказати, що восени у нас буде новий спалах і ми будемо закривати бізнес, щоб люди не працювали. Багато людей вже навчилися дистанційно працювати. Наш меседж: є спалах, ми на нього реагуємо, але зважено і з певними прорахунками наперед.

– Стосовно національного виробника. Є пропозиції про нецінові критерії і використання принципу локалізації при проведенні державних закупівель. Критики кажуть, що це може зруйнувати ідею держзакупівель, яка сформувалась за останні роки. Це дійсно може нашкодити?

– Вважаю, що ProZorro один із хороших прикладів реформ. Чи може нашкодити? Абсолютно не вважаю. По-перше, нецінові критерії передбачені в законі по ProZorro. Їх застосування зараз передбачене суб'єктами замовлень. Тобто будь-який суб'єкт може поставити критерій, і це нормально.

Просто у нас так складається, що суб'єкти самостійно йдуть по методу найменшого спротиву – легше взяти якогось виробника з сусідньої країни і купити цей товар, ніж трошки "морочитися" з українським виробником. Ми розуміємо, що, на жаль, багато наших індустрій у занедбаному стані.

Неціновий критерій не зруйнує, абсолютно. Це, навпаки, буде сприяти, я вважаю, нашій співпраці з Євросоюзом і США, тому що є багато європейських компаній, які тут вже працюють.

Те, що ми пропонуємо, це критично важливо для українського сектору машинобудування. Ми розуміємо, що всі європейські й інші країни хочуть

просувати свій експорт. Але ми не зможемо збудувати економіку України, якщо у нас не буде машинобудування. Весь сектор виграє.

– Щодо закону №3937, який пан Наталуха з колегами зареєстрував. Як ви до нього ставитесь?

– Підтримка локалізації – моє переконання, що це абсолютно вірна стратегія. Під цю ідею ми напрацювали свою власну постанову, яка ніяких складнощів не має нести у відношенні з міжнародними партнерами. Ми продовжуємо проводити консультації з Єврокомісією.

Ми не бачимо, що можлива дискримінація. Існуючий закон про держзакупівлі передбачає нецінові критерії. Просто ми кажемо, що вони будуть впроваджені постановою, а не рекомендаційно.

Щодо депутатського закону, він ширший. Але ідея з локалізацією потрібна Україні. Тоді і товар кращий буде, і розуміння потреб споживача. Я впевнений, що від впровадження локалізації усі виробники будуть задоволені – і українські, і європейські.

Вважаю, що в результаті, десь через 2-3 роки ми будемо включені в логістичні ланцюжки європейських країн, Німеччини, в першу чергу. Такі процеси є для нас дуже важливими і необхідними.

– Ви будете наполягати на перегляді Угоди про асоціацію з ЄС?

– Відповідно до положень Угоди ми маємо 5 років до перегляду. І в січні ми вже зможемо розпочати офіційні переговори про перегляд. П'ять років у нас був свого роду stand still.

Зараз відбуваються неофіційні консультації, проходить спільна експертна оцінка. В жовтні буде наступний саміт Україна-ЄС, де напевно вже будуть окреслені кроки і домовленості, за якими і будемо працювати з січня нового року.

– Наскільки я розумію, сторона ЄС не надто хоче форсувати перегляд?

– Ми будемо акцентувати, форсувати. Нам важливо інтегруватися в ланцюжки, важливо мати нульовий торговий баланс з нашими партнерами. З Євросоюзом у нас мінусовий торговий баланс. Ми у довгостроковій перспективі не можемо мати мінуси з торговими блоками.

Мене дуже непокоїть величезний негативний баланс з Росією, з Білоруссю і з Казахстаном. Тобто, у нас у торговому балансі з 10 млрд доларів мінусу приблизно 6 млрд – це з цими трьома країнами.

Це величезна сума. Ринки для нас закрили, а ми далі продовжуємо дуже багато чого купувати з тих країн. Ми не зможемо в довгостроковому плані так вижити.

По суті, ми торгуємо зі світом, отримуємо гроші і просто ось так от купуємо продукцію у блоку країни агресора. Ми знаємо, які насправді ланцюжки вони налагодили. Те, що росіянам заборонено експортувати в Україну, вони поставляють у Білорусь, ставлять там штамп, і це вже йде як білоруський товар в Україну.

– Є можливість у Уряду відслідковувати та відсікати подібні партії товару?

– Поки що працюємо над цим. Коли я у квітні проаналізував баланси, не повірив. Тому це питання важливе і над цим працюємо.

– **Враховуючи як оперативно звільнили минулий уряд, може скластися враження, що політичний вік урядовців тепер вкрай невеликий. Якщо так станеться, що восени знову почнеться зміна Кабміну, плануєте залишатися у політиці чи підете назад у бізнес?**

– Я прийшов у політику, щоб дійсно допомогти концептуальними речами у складний період, бо вважаю, що маю досить і розумінь, і знань. Але політика – це складна і стресова річ з масою негативів і конфліктів інтересів.

Конфлікти присутні на рівні країни, виробників, споживачів і кожен по-своєму щось розказує та вимагає. Такі речі мені в довгостроковому плані нецікаві.

РБК-Україна